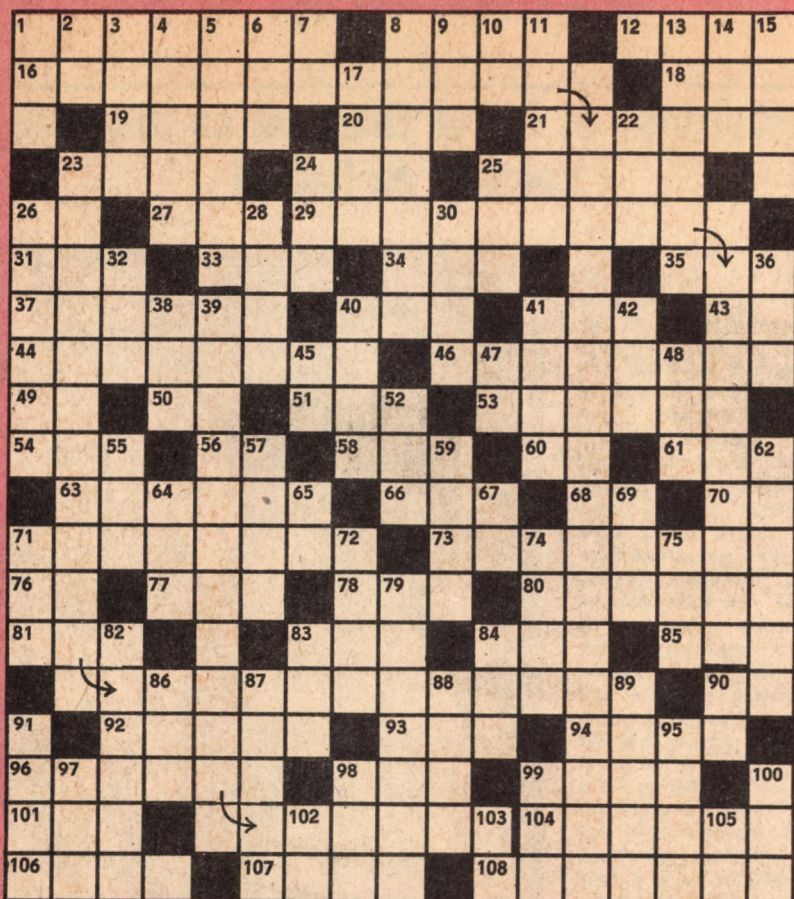

KERESZTREJTVÉNY

VÍZSZINTES: 1. A legmélyebb tengeri árok. 8. Község a mezőcsáti járásban. 12. Táplálék. 16. Nagy László Vadászok c. verséből idézünk egy szakaszt; az első sor. Zárt betűk: S, K. 18. Hozzám. 19. Kossuth-díjas író, egyik műve a „Poldini úr”. 20. Lóbiztatás. 21. Tarka. 23. Elhunyt angolai politikus. 24. Vannak, angolul. 25. ... Lescaut; Puccini-opera. 26. Kezdő autós betűje, fon. 27. Női név. 29. Az idézet negyedik sora. Zárt betű: U. 31. Két névelő. 33. Hamarosan asszony lesz. 34. Bibliai óriás. 35. Feladat része! 37. Sípardicsom Szófia közelében. 40. Ital egy Maugham-regény címe. 41. Svéd, osztrák, olasz autójel. 43. Asztácium. 44. Városrés. 46. A növények egy adott osztályába tartozó. 49. Súlyarány. 50. Amerikai hírügynökség. 51. Csírárt rejtő szaporító szerv. 53. Ismert színművész volt (István). 54. ZTM. 56. Részvétet jelentő rövidítés (pour condoler). 58. Nemfémes vegyi elem, ford. 60. Kisgyerekeknek köszönnek így. 61. Őszi hónap, röv. 63. Elfogad. 66. Nem kutat hiába. 68. Nátrium. 70. Magához kéret, népiesen. 71. Novi Sad lakója. 73. Visszalépésre kényszerít. 76. Tantál. 77. Község Somogyban. 78. Elemel! 80. Határozott a szándéka. 81. Etelka. 83. Ūrmérték, kb. 54 liter. 84. Partokat köt össze, ford. 85. Itrium és asztácium. 90. Kiütötték. 92. A Fra Diavolo francia zene-

szerzője. 93. Román folyó, magyar ige. 94. Finnugor nyelvű nép. 96. Az FTC válogatott labdarúgója volt. 98. Cselekvést fejez ki. 99. Felszín alatt elhelyezett robbanó szerkezet. 101. Én, latinul. 104. Fő műve Az ember tragédiája. 106. Kossuth-díjas művészettörténész. 107. Statisztika nyersanyaga. 108. Magánszám a színpadon.

FÜGGŐLEGES: 1. Római 1101-es. 2. Arzén. 3. Mitikus történet. 4. Várpalotához csatolták. 5. Ne légy irigy! (Két szó.) 6. Norvég, spanyol és osztrák autók jele. 7. Mint a 2. sz. sor. 8. Évődő. 9. Mint a függ. 1. sz. sor. 10. Régen élt felmenőági rokon. 11. Délszláv férfinév. 13. Buda környéki község. 14. Szimmetrikus férfinév. 15. Lopva figyel. 17. Tévériporter (János). 22. Villamos töltést hordozó anyagi részecske. 23. Az idézet harmadik sora. Zárt betű: A. 24. Rámutatás. 25. Összeadáskor mondjuk. 26. Örömmel várjuk! 28. Sóstó Szovjet Közép-Ázsiában. 30. Angliai uralkodócsalád. 32. Katedra része! 36. „A” varróeszköz. 38. Fontos mérőműszer. 39. Az idézet második sora. Zárt betűk: H, A. 40. A sztár szó angol eredetije. 41. Közlekedési tábla jelentése. 42. Ismert motorkerékpár-márka. 45. Emelet, röv. 47. Vérdény. 48. Mint a 22. sz. 52. Esemény a futbaltéren. 55. Televízió hivatalos rövidítése. 57. Biztosítási forma. 59. A telefon feltalálója. 62. Kétségbe vonó. 64. Fia-

talok seregszemléje. 65. Szik páros betűi. 67. Alulra. 69. Görög hírügynökség. 71. A régi lila-fehér egyesület. 72. Válogatott labdarúgókapus Dorogr (István). 74. A Majn német neve. 75. Száraz, ismert angol szóval. 79. Edényeket tisztít. 82. Kalásztos betakarítók. 83. Osztrák, svéd és román autók jele. 84. Duna-gőzhajózási Társaság. 86. Čapek-dráma. 87. Arab női név. 88. Pecunia non...; a pénznek nincs szaga. 89. A vasúti villamos vontatás magyar úttörője. 90. Fizetési mód, röv. 91. Járandóságot növel. 95. Neves tájképfestőnk (László, 1846—1879). 97. Fekvőhely. 98. Após népies szóval. 99. Szappanmárka. 100. Elektronikával foglalkozó nagyvállalatunk rövid neve. 102. Skálahang ford. 103. Annyi mint. 105. Szén és oxigén.

Bajai István

BEKÜLDENDŐ: az idézet. **HATÁRIDŐ:** február 15. **CIMÜNK:** Magyar Ifjúság Budapest, 1983. A megfjérésre a feladó neve alá kérjük ráírni: Rejtvény — 6.

A 4. szám rejtvényének megfjérése: Épületre ha kell ez hónapban vágj rát, a gyümölcsfáknak is mesd le száraz ágát.

Könyvtulványt nyertek: 100 forintosat: Lukács Péter, Budapest — 50 forintosat: Orosz Sándor, Kazincbarcika — Szabó Sándorné, Komárom — 30 forintosat: Szabó Béla, Kákonyi György, Budapest — Keresztes Mária, Tata — Faragó Sándor, Soltvadkert — Koszorus Ferencné, Szeged — Tóth János, Debrecen — Gáspár Ferenc, Nagykanizsa — Lakatos Ferenc, Komárom — Sátor Lóránt, Alcsúdbóly — Busznyák Ferencné, Veszprém.

Magyar Ifjúság

Hatékony és hatékony

1980. 0. 8

ÚJ UTAKON A BOLGÁR

Sikerese volt a bolgár népgazdaság tavalyi éve. Az ipari termelés 6,6 százalékkal, a mezőgazdasági csaknem hét százalékkal emelkedett a megelőző évhez képest. További pozitívum, hogy az élmunka termelékenysége növekedése ugyancsak 6,6 százalékkal tett ki, következésképpen a többlettermelés csaknem teljes egészében a hatékonyság javulásának tudható be.

A fenti mutatók persze nem jelentik azt, hogy tavaly a bolgár gazdaság fejlődése teljesen problémamentes volt. Mint ahogyan a nemzetgyűlés téli ülésszakának vitájában is megállapították; a hiányosságok, a hibák nélkül a növekedés 1979-ben még dinamikusabb lehetett volna. Zarev miniszterelnök-helyettes például a technológiai fegyelem betartásának, a műszaki fejlesztési feladatok végrehajtásának szükségességét hangoztatta és kiemelte, hogy tavaly a befejezetlen beruházások száma sajnálatosan nem csökkent. A kedvezőtlen világgazdasági változások hatásait tehát hazai tényezők is erősítették.

Társadalmi kötelesség

Bulgáriában ma az egyik legfontosabb gazdaságpolitikai feladat az energiatakarékosság. Az ország jelentős mennyiségű energiahordozóval nem rendelkezik, széntermelése az elmúlt években 25—30 millió tonna volt, míg kőolajból évente csupán 100—200 ezer tonnás mennyiséget hoznak a felszínre. A hazai szükségletet döntő részben hagyományosan a Szovjetunió szállítási fedezik és a szocialista integráció távlatilag is az energiagondok megoldásának legfontosabb módjának ígérkezik. Mindazonáltal „az energiával és tüzelőanyaggal való takarékos társadalmi kötelesség” — hangsúlyozza több alkalommal a Rabotnicseszko Delo, és a XI. pártkongresszus után a dolgozók munkahelyükön takarékosági mozgalmat is indítottak. Számítások szerint a

jelenlegi energiafelhasználási mutatók a bolgár gazdaságban még jelentős tartalékokat rejtnek. Ugyancsak a Rabotnicseszko Delo kritizálta azt a gyakorlatot, hogy az energiafelhasználás normatívát „a felhasználásban mutatóértékelik anélkül, hogy tudományos elemzéssel a bázisszintű fogyasztás indokoltságát is megvizsgálták volna.

Probléma viszont, hogy egyes nagy felhasználóknak minősülő szektorokban — például a mezőgazdaságban — kevés a jól képzett energetikai szakember.

Az energiatakarékosság egyik fő iránya a termelés energiaszükségletének csökkentése. További lényeges tényező a lakossági felhasználásban mutatózó pazarlás megszüntetése. (Ennek érdekében az elmúlt évben ártévesztésekre is sor került.) A közületi benzinfogyasztásra is ráirányult a figyelem. A bolgár minisztertanács 1979. július 5-én közzétett határozata előírja a műszakilag korszerűtlen, tehát nagy fogyasztású teherautók kicserélését, a több műszakos üzemeltetést és a szállítási útvonalak optimalizálását. Ezzel együtt a hivatali használatú személygépkocsik üzemeltetését drasztikusan korlátozták.

yság újra yság

NÉPGAZDASÁG

Nagyobb vállalati önállóság

„Társadalmunk elérte a gazdasági fejlettségnek azt a fokát, amikor a gazdasági kalkuláció, a gazdasági önelszámolás a gazdasági hatékonyság döntő jelentőségű kulcsává vált” — írta nemrég az Otcseszven Front. Az elmúlt év gazdaságpolitikai eseményei közül mindenképpen a gazdasági mechanizmus továbbfejlesztésére irányuló törekvés érdemli meg a legtöbb figyelmet. Tavaly a bolgár minisztertanács három, egész ágazatokat érintő határozatot hozott a gazdaságirányításról: január 1-től a mezőgazdaságban, július 1-től a külkereskedelemben, míg július 30-tól az iparban is módosulnak a szabályozó rendszer elemei. Az új mechanizmusban bővülnek a gazdálkodó szervezetek jogai (és természetesen kötelezései), a kötelező tervmutatók száma jelentősen csökken, a vállalatok nyereségüket, önköltségüket, termelékenységüket maguk tervezhetik. A pénzügyi szabályozás új vonása, hogy a költségvetésből a vállalatoknak nyújtott dotációk rendszerre megszűnik.

A gazdasági tisztánlátást segíti elő a BKP Központi Bizottsága és a bolgár mi-

nisztertanács tavaly november 10-i közös határozata az összefüggő fogyasztóiár- és bérintézkedésekről. Ennek ugyancsak az volt a mozgató rugója, hogy a dotációk csökkentésével az árakat a valóságos termelési ráfordításoknak megfelelően alakítsa és ilyen módon a termékek fogyasztását is befolyásolja. A béremeléseket nem lehet csupán egyszerű „kompenzációknak” felfogni. A bérek szintje általánosságban a befektetett munkához igazodik. A november 10-i határozat kapcsán vezették be Bulgáriában az egységes

szakmai bértáblázatot. Ennek értelmében az azonos képzettségű és azonos bonyolultságú munkát végző dolgozók alapfizetése azonos lesz, dolgozzanak bár az ország bármely vállalatánál. A bruttó jövedelem azonban már eltérő lehet, függ az egyes vállalatok termelékenységétől, nyereségességétől. A jobban dolgozó vállalat nagyobb lehetőségeket tud majd az ösztönzésben is dolgozóinak nyújtani, abból a megfontolásból is, hogy a vállalatnak azért ment jobban, mert alkalmazottai többet, jobban dolgoztak.

Kezdeti eredmények

A gazdaságirányítás rendszerét tökéletesítő intézkedések már hoztak kezdeti eredményeket, ilyenekről adott számot *Todor Zsivkov*, a BKP KB első titkára, államfő, a nemzetgyűlés tizedik ülésén. Mindazonáltal a gazdasági munkaprogramban — ezt a BKP országos értekezlete fogadta el — meghatározott feladatok további erőfeszítéseket követelnek minden dolgozótól. (Az adminisztratív-igazgatási apparátus iránti követelmények növekedését jól

mutatja, hogy e szektorban az elmúlt időszakban a létszámot 150 ezer fővel csökkentették). A cél pedig — *Todor Zsivkov* megfogalmazásában — az, hogy „az anyagi ráfordításokat évente átlagosan 5 százalékkal emelve, továbbá az értékesíthető termékeket előállító ágazatokban, tevékenységi területeken a termelési állások közik kihasználását körülbelül tíz százalékkal javítva a nemzeti jövedelmet a tervelőirányzatnál nagyobb mértékben növeljük”.

G. Gy.—Sz. P.

Jacqueline és Joy ● Elisabeth és Huguette Caroline és Rachel

Váratlan vulkánkitörés

Japán a tűzhányók országa, a 3063 méter magas Ontake hegy azonban sohasem szerepelt a kitörések történelmében. Ezért okozott meglepetést, hogy tavaly októberben robbanás rázta meg a levegőt és ezer méter magas füstoszlop tört elő a vulkán mélyéről. Salakdarabok repültek a levegőbe és hamu borította el a környéket. Szerencsére senki sem sebesült meg, a váratlan vulkánkitörés azonban — különösen a közeli Kaida faluban — sok kárt okozott. A falu asszonyai védőmaszkban sepregették le a hamut a veteményekről.

A tévé — kábítószer

A japán közoktatási minisztérium vizsgálatai szerint a televíziókat katasztrofális társadalmi következményei lehetnek. A szigetországban 27,7 millió 10–15 éves gyerek él. Az átlagos családban reggelente bekapcsolják a tévét és csak lefekvéskor kapcsolják ki. A gyerekek barátaikkal többet beszélnek a műsorokról, mint bármely más témáról. Egyes adatok szerint a televízió jobban befolyásolja gondolkodásukat, mint szüleik és tanáraik. Minél idősebbek, annál ritkábban olvasnak könyveket. Szellemi fejlődésüket és a társadalomba való beilleszkedésüket elsősorban a televízió határozza meg, s a kiskamaszok úgy élnek ezzel a tájékoztatási eszközzel, mint a kábítószerrel. Többségük tudatosan szenved „az élet gondjaitól”. Az sem kizárt, hogy a gyermekek öngyilkosságainak növekvő száma is összefügg a túlzott televíziózással... Japánban!

„Mindent tudok Jacqueline-ről” — állítja a 28 éves Joy Anne Hope, a texasi Dallasban élő pincérnő, aki feltűnően hasonlít az Egyesült Államok volt First Ladyjére, Jacqueline Kennedy-Onassisra. Joy nem is titkolja, hogy ezt a hasonlóságot arra akarja felhasználni, hogy karriert csináljon. „Éppen annyi idős vagyok most, mint Jacqueline sikereinek tetőfokán. Magnószalagokról azt is megállapítottam, hogy még a hangunk is hasonlít egymásra” — állítja a lány, aki a riporterek szerint mindent tud Kennedy özvegyéről. Talán a véletlen játéka, hogy Joy éppen abból a városból való, ahol 1963-ban Kennedy elnököt meggyilkolták. A hasonlóságra egy tanár hívta fel a figyelmét, s ő ajánlotta, hogy a lány próbáljon szerencsét politikai pályán. Alakjuk, lábuk, sőt még a viselkedésük is megtevesztésig egyformának tűnik. „A különbség csak az közöttünk, hogy Jacqueline gazdag” — mondta Joy, aki az utóbbi időben nagyon érdeklődik a film iránt. Felajánlotta támogatását a választási kampányban Ted Kennedy szenátornak, de a család szívvője kijelentette, hogy nem tartanak rá igényt. Jacqueline Kennedy-Onassis még nem nyilatkozott hasonmásáról... Talán ha majd találkozik vele, vagy elolvassa azt a könyvet, amit Joy Anne Hope ír most azokról a humoros esetekről, amelyekben az emberek őt nézték Jacqueline-nek. Ha ez fordítva is előfordulna, akkor Joy már karriert csinált volna...

Huguette Funrock, egy francia orvos 49 éves felesége is attól reméli meggazdagodását és karrierjét, hogy megdöbbenően

hasonlít II. Erzsébet angol királynőre. Az ő képei azonban már bejárták a világsajtót. Nemcsak azért, mert megnyerte a „Ki hasonlít legjobban Erzsébet királynőre?” elnevezésű versenyt, hanem azért is, mert már többször fellépett a brit uralkodó dublőrjeként. Legutóbb például Svájcban, ahol a Koller árverési üzletház egy nagyon régi Rolls-Roys kocsit kínált eladásra, azt az autót, amelyen a királynő indiai látogatása idején a jaipuri maharadzsaival utazott. A királynő — vagyis dublőre, Funrock asszony, egy „maharadzsza-másolattal” kocsikázott végig az utcákon — nagyobb érdeklődést keltve a Rolls-Royce iránt. Madame Funrock egyébként kijelentette, hogy semmi olyan szerepet nem vállal, ami sértené II. Erzsébet magánéletét és becsületét. Egyébként Funrock asszony a királynőhöz hasonlóan kedveli a

lovakat és a keresztretjvényeket, 1,58 méter magas és csak egy problémája van: az ő szeme barna, a királynőé viszont kék. De reméli, hogy kontaktketcsével ezt a különbséget is kiküszöbölheti.

Rachel Braun 17 éves svájci diáklány viszont tétől talpig hasonlít Caroline monacói hercegnőre. Úgy fésüli a haját, mint a hercegnő, utánozza járását, hasonló ruhákat visel, s ugyanazokat a sportokat űzi, mint Caroline — persze szerényebb felszereléssel. Az altergójához való hasonlósága miatt Monacóban a turisták pukedlivel üdvözölték Rachelt és autogramot kértek tőle. Tehát összetévesztették őt Caroline hercegnővel, s Rachel kezdetben nem is árulta el kilétét. Csak amikor a turisták faggatni kezdték a „közvetlen” álhercegnőt, akkor derült ki az igazság, Rachel Braun ugyanis legalább egy kérdésben különbözik a hercegnőtől. Ő ugyanis így vélekedik Philippe Junot francia ügynőről, Caroline férjéről: „Túlságosan öreg, egyáltalán nem szexi és elleneszenves alak!” Ezt a megjegyzést Caroline nem tudta elviselni, s nem is volt hajlandó találkozni Rachellel, akiről ezután — legalábbis a monacóiak szerint — kijelentette, hogy „egyáltalán nem hasonlít rám”. Hát ami Junot-t illető véleményét illeti, valóban nem...

(Sebes)

Hová vezet az út a Dáliából?

Szigeti Péter hazai dzsesszéletünk egyik legismertebb személyisége. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola dzsessz tanszakának angolnyelv-tanára, négy országszerte ismert dzsesszklubot vezet (Vár, Kassák, Postás és Miskolci Egyetem), dzsessztörténeti előadásait több tízezer érdeklődő hallhatta az évek során, kritikái, riportjai, cikkei egy évtizede olvashatók a sajtóban.

— *Jelenleg min dolgozol?*

— Az Új Symposionnak készül egy dzsessz-száma, abban írok Szabados Györgyről, az igazán magyar arcú dzsesszmuzika legfontosabb alakjáról, s egy másik cikkben Archie Seppről, aki szimbolikus alakja a dzsessztörténetnek és az amerikai társadalom történetének. A napokban fejeztem be Eckehard Jost *Free jazz* című könyvének fordítását.

— *Sok szó esik mostanában az ötvenes, hatvanas évek dzsesszenéjéről. Nálunk ez ügyben legtöbbet emlegetett a Dália Jazz Klub szerepe. Szerinted ez is csupán nosztalgia, vagy több annál?*

— Szó sincs itt nosztalgiáról. A Dália volt az első legális helyünk, hiszen korábban a dzsessz nemkívánatos kultúrtermék volt. Igaz, a háború előtt sem volt nálunk virágzó dzsesszélet, kulturális életünkbe akkor se nagyon fért bele.

— *Hogy fogadta a közönség a hatvanas évek elején az itthon alig ismert, csupán megtúrt műfajt?*

— Akkoriban más irányból jött a közönség a dzsessz felé, hisz a dzsessz meg a populáris zene nem volt még olyan élesen különválasztható, mint napjainkban. Aki a szimfonikus zenében jártos volt, az is odasodródott. Azokon a Dália-koncerteken volt sok hiba is — de jamsessionokon 40–50 zenész is fellépett esténként. Nehéz lenne manapság ennyi dzsesszmuzikust összehozni

összesen. A kezdeti tűz elég hamar kihunyott. Egyrészt, mert a muzsikuskok számára nem jelenthetett anyagi bázist heti egy föllépés.

— *A korai, elég színvonalas indítás után a hetvenes évek elejére újra elapósodni látszott a hazai dzsessz. Vajon mik lehetnek a főbb okai?*

— Talán újra vissza kéne térni a Dáliához, mert hiányoznak az öregek és a középgeneráció. A színen levő muzsikuskok legnagyobb része fiatal, tehát a dzsessznek a legutolsó irányzatait műveli. Nálunk a dzsessz-rock is az éppen ügyeletes divatirányzatok egyike volt és nem valami szükségszerűségnek a következménye. Ezért nagyon sok sablonos, unalmas zene született meg egy időben.

— *Ez jellemző napjainkban is?*

— A dzsessz-rock visszahúzódóban van világszerte és talán itthon még jobban. A dzsessz-rock-utánpótlás ma inkább Amerikából jön. Európa más utakon jár: a free-dzsessz újjáéledése figyelhető meg és az ún. esztétizáló irányzatok.

— *Átrendeződt a műfaj térképe, az utóbbi években Európa is hozzájárult a dzsessz fejlődéséhez. Miben látod a magyar dzsessz szerepét, lehetőségeit? Van-e egyáltalán?*

— Feltétlenül van lehetősége — és itt elsősorban Szabados Györgyöt említeném, aki a bartóki hagyományokon elindulva, a népzenei motívumokat felhasználva, olyan sajátos improvizatív zenei világot alakított ki, ami csak és kizárólag itteni. Vannak más próbálkozások is, fiatal együttesek, mint a *Binder kvartett*, a *Regős kvartett*, *Dresch Mihály* szaxofonos — ők feltétlenül új szintet jelentenek a műfajban. Mindenesetre több lehetőséget kellene adni nekik, de tudom, erre megvannak a megfelelő helyek, szervek, amelyek fölfigyelhetnek és megindíthatnak egy folyamatot.

— *Kik ezek?*

— Egyrészt a rádió, ahol nyilvánosságot kaphatnának a fiatal, új színeket hozó, kísérletező kedvű együttesek is. Kicsit többet törődhetne a műfajjal az *Interkoncert* is, az egyetlen olyan szerv, amely magyar együttesek külföldi szerepeltetésével foglalkozik. Az *ORI* is többet vállalhatna... A *televíziót* szintén nem is kellene említenem, könnyen összeszámolhatnánk, hogy fennállása óta mennyi dzsesszműsort sugárzott. Hasonlóképpen nem túl számottevő az a lemezanyag sem, amit a *handlemezgyártó* napjainkig megjelentetett.

— *Az a legnagyobb gond nálunk, hogy minden műfajt valahová sorolni akarnak. Hová tartozik végül is a dzsessz?*

— Támogatást nálunk — jogosan — a komolyzene és a népzene élvez első sorban. A populáris zene egyben üzlet is, rentábilis vállalkozás, meghozza a maga költségeit. Ha ide sorolják a dzsesszt, ha már kategorizálni kell, akkor mégis inkább komoly zene szféráiban lenne a helye. Ez az igényesség is növelné a zenészekben.

Restár Sándor

Tessék választani!

A jól ismert szignál idén is felcsendül, meghozza először február 16-án 19 órakor a székesfehérvári Vörösmarty Színházban. A Köröndi Vilmos vezényelte Stúdió 11 és jó néhány szólista együttes töltsételezésében 24 vadonatúj dal csendül majd fel, amelyet az ország nyilvánossága viszont február 25-én ismerhet meg az éter hullámain keresztül. A Magyar Rádió szokásos évi seregszemlájén a dalok töltsételezői a következők: Komár László, Turi Lajos, Cserhádi Zsuzsa az Európa együttesel, Király Ákos, Monyók Gabi, Ihász Gábor, Stefanidu Janula, Kovács Kati, Payer András, Eszményi Viktória, Karda Beáta, Máté Péter és Koós János lesznek. Az együttesek mezőnyében pedig a Gemini, a Jokers, a 100 Folk Celsius, a Color, az Olympia, a Beatrice, az M-7-es, a Bojtorján, a

Karthágó, a V' Moto-Rock és az Universal zenekarok szerepelnek.

Az összbemérésre, illetve az egyéni produkciók méltatására feltehetően visszatérünk, egyelőre csak néhány részvételi érdekességre hívjuk fel a figyelmet: a 100 Folk Celsius és a Bojtorján „színeiben” először indulnak country-folk zenét játszó együttesek, valamint az ex-Generál énekes Horváth Károly vezette Olympia először lép nyilvánosság elé új felállásában. Továbbá a névsor olvastán, az eddig inkább hírverésből „szuper radiokális rock-csoportnak” kiáltott Beatrice szereplését előzi meg kíváncsiság az eddig inkább hagyományosabb tánczenei karaktert jelentő Tessék választani. A műsor sugárzásával egy időben a dalok kislemezen is kaphatók lesznek.

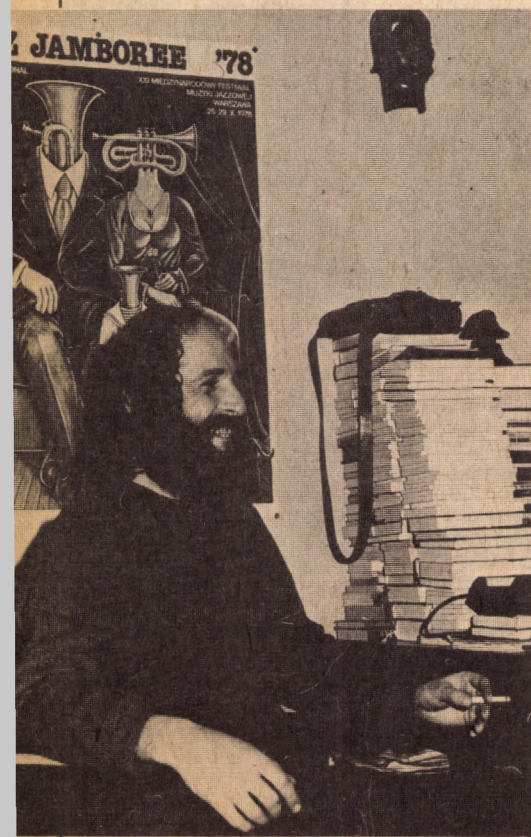
V. M.

Egyre ke

A popsakma hivatalos fórumai egyre többet foglalkoznak a fiatalokkal, de a műfaj mesterei sem közömbösek az új bandák iránt. Egy ilyen viszonylag új — kétéves — együttes az Óceán, s az együttes vezetőjét, *Schumeth Istvánt* kérdezem, miben látja az utánpótlás a szakmai problémákat.

— A hazai rock úttörői igen szép, meghatározó munkát végeztek, nagy lehetőségekkel teli ösvényeken járhatunk. Az Óceán megpróbál és megragad minden lehetőséget a fellépésre, de ezek a lehetőségek sajnos korlátozottak. A téli hónapokban az egyetemi klubok, a nyári évadban a szabadterei ifjúsági parkok a koncertezési lehetőségek. Viszont ezeken a helyeken, érthető okok miatt, az üzlet, tehát a bevétel az elsődleges szempont, amit a már ismert, futtatott nevek tudnak csak minden esetben biztosítani. Mi tavaly nyáron a Budai Ifjúsági Parkban szerepeltünk minden héten, s mivel még nem alakult ki komoly táborunk, gyakran csak előzenekarként léphettünk fel. Mi is az úgynevezett kemény zenét játszó bandák közé tartozunk, egyrészt mert ez a fajta gitárzene az őszinte rock, másrészt az érvényesülés csak saját számokkal érhető el.

— *Renezánszát éli a keménykedés, a gitárcentrikusság a rockban, de egy-két bandától eltekintve, azt hiszem, egyszerűen ez csak divat.*

Kínai rakéta és napszemüveg

Májusban Kína sikeres kísérleteket hajtott végre kb. 10 ezer kilométer hatósugarú interkontinentális rakétáival a Csendes-óceán térségében, a Gilbert-szigetek magasságában. Egy körző segítségével könnyen megállapítható, hogy az új kínai rakétacsatlád milyen célpontok elérésére képes. Nem kétséges, hogy az elmúlt évtizedben a kínai hadiipar — újabb amerikai segédlettel — jelentős fejlődésen ment keresztül, bár katonai szakértők véleménye szerint lemaradása az élenjáró haditechnikához képest még mindig másfél évtizedes.

A rakétakísérletek bejelentésével szinte egy időben adtak hírt a nyugati lapok a kínai fekete-piac feléledéséről, valamint az új státuszszimbólumok megjelenéséről. Ez utóbbiak közül gyors karriert futott be — bármilyen furcsának is tűnik — a napszemüveg. Pekingben mind többen hordják a korábban tiltott fényvédő eszközt, s az számít igazán „menőnek”, aki külföldi napszemüvegen pompázik. S hogy ne legyen semmi kétség a szemüveg külföldi eredetét illetően, a boldog tulajdonosok — akik a virágzó csempészés kacskaringós

csatornán keresztül jutottak az új divatcikkhez — még a gyári minősítőjegyet és az árcédulát sem távolítják el.

Ez a két véglet megfelelően érzékelteti a mai kínai állapotokat, a politikai és katonai törekvéseket, valamint az esetleg felszárnyaló fantáziát gúzsba kötő gazdasági helyzetet. De hol is tart ma a világ legnépesebb s egyik legkevésbé ismert országának, az egymilliárd lakosú Kínai Népköztársaságnak a gazdasága? Mi az ipari-gazdasági háttérre annak a bizonyos interkontinentális rakétának?

A világ az idén kapott először megközelítően valós képet a kínai gazdaság teljesítményéről, hiszen Peking csaknem két évtizedig nem hozott nyilvánosságra értékelhető statisztikai adatokat. Az első pillantásra az abszolút számok lenyűgözőek. Gabonatermelése a második legnagyobb az Egyesült Államok után, harmadik helyen áll a világon a széntermelésben, az ötödik legnagyobb acélgyártó, nyolc ország előzi csak meg a világon a kőolajtermelésben. Csakhogy ha ezeket az adatokat a lakosság számához viszonyítjuk, másként fest a kép: Kína még mindig a

világ egyik legszegényebb állama! Egy kínai közgazdászprofesszor ezt úgy fogalmazta meg, hogy a látványos termelési eredmények ellenére Kína „az egy főre jutó nemzeti jövedelem tekintetében a világ első 150 országa közé sem tudott eddig még bekerülni”. Lefordítva mindezt a hétköznapok életére, azt jelenti, hogy a hatalmas ázsiai országban az életszínvonal igen szerény.

Kétségtelenül hatalmas eredmény, hogy az éhezést gyakorlatilag felszámolták, mindenki hozzájut — igaz, szűkösen — a legfontosabb élelmiszerekhez, mindenkinek van ruhája, lakóhelye, s néhány használati cikke. Nem kis feladat volt ezt egymilliárd embernek biztosítani. Az elmúlt két évtized viharos politikai eseményei közepette nem is lehetett szó arról, hogy túllépjének ezeken az eredményeken, s gyakorlatilag hosszabb ideje az életszínvonal stagnál. Újabb viszont szokatlan jelenséggel találkozik az átlag kínai dolgozó: ösztönzik a jobb munkára, hogy annak eredményéből vásárolhasson. Egyszerre még luxuscikknek számít Kinában a lúbhajtásos varrógép, a kerékpár, a karóra és a televízió. De már nem elérhetőnek ezek az áruk. A hosszabb időn keresztül végzett jó munkáért járó prémium és vásárlási jegy lehetővé teszi a felsorolt és más áruk beszerzését — persze nem mindig, nem mindenkinek s nem egyszerűen. Nemrégiben a kínai áruházakban megjelentek a hazai és a külföldi kazettás magnetofonok, amelyek néhány éves kemény spórolás után a kínai otthonok becses darabjai lehetnek.

A hatékonyabb munkára és a vásárlásra való ösztönzés annak a folyamatnak a része, amely 1978-ban indult meg a kínai gazdaságban. Nincsen szó gazdasági reformról, inkább a fokozatos modernizálás szükségességét emlegetik mind a gazdaságirányításban, mind a termelésben. 1978 elején a kínai kormány tízéves gazdaságfejlesztési tervet fogadott el, amely az úgynevezett négy korszerűsítést tűzte ki célul: a mezőgazdaság, az ipar, a technológia és a hadsereg korszerűsítését. A program célul tűzi ki az ipar évi 10, a mezőgazdaság évi 4–5 százalékos fejlődését, s a tervhez szükséges beruházások összegét mintegy 600 milliárd (!) dollárban állapítja meg. (Összehasonlításképpen: Kína külkereskedelmi forgalma

tavaly alig haladta meg a 20 milliárd dollárt.) A „négy modernizálással” párhuzamosan folyik a három évre szabott „helyreigazítási” időszak, amelynek legfontosabb feladata a „négyek bandája” által elkövetett súlyos gazdasági hibák helyrehozatala. A gazdasági élet új tendenciái előtérbe helyezik az anyagi ösztönzést, a hatékonyságot a termelésben, a gazdaságirányítás korszerűsítését és e bizonyos fokú vállalati önállóságot. Nagyon hosszú folyamat elején tart a kínai gazdaság, s megfelelő mennyiségű anyagi eszközök, valamint technológiák hiányában ma még nehéz megítélni, milyen eredményeket hozhat a korszerűsítési program.

A Kínai Népköztársaság a világ nyersanyagokban és energiahordozókban egyik leggazdagabb országa. Ezek kitermelése azonban a beruházásigényesség miatt meglehetősen lassan halad. Jó példa erre az olaj esete. Néhány évvel ezelőtt még úgy vélték, hogy Kína olajtermelése 1980-ra elérje a 180 millió tonnát. A beruházások és műszaki nehézségek következtében azonban csak 106 millió tonna „fekete aranyat” sikerült a felszínre hozni, s a jelek szerint a kőolajipar a vártnál jóval lassabb fejlődésnek néz elébe. Pedig a nyugati olajtársaságok által végzett geológiai kutatások hatalmas leletekről tanúskodnak. A kitermeléshez azonban nincsen elegendő felszerelés, ráadásul az igen fejletlen szállítási hálózat és csővezeték-rendszer sem tesz lehetővé gyorsabb fejlődést.

1979-ben az előző évihez képest 8,5 százalékkal nőtt az ipari termelés, míg a mezőgazdaság teljesítménye 8,6 százalékkal múlta fölül az 1978-as eredményt. Mindkét statisztikai adat önmagában nagyon szépnek tűnik, ám az egyes szektorok meglehetősen egyenlőtlenül fejlődtek, s a jó eredmény nem a legdöntőbb ágazatok fejlődésének köszönhető, hanem a kevésbé fontos termelési területek még mindig lökésszerű — sok esetben igen gazdaságtalan — teljesítményének. Sokat árul el az, hogy az ipari termelés növekedésének mindössze 60 százaléka származik a termelékenység emelkedéséből!

A mezőgazdaság ma már el tudja látni a legszükségesebb élelmiszerekkel a lakosságot, bár egyes termékekből — hal, hús — komoly hiány van. Egyszerre nem is lehet ez

másként, hiszen a földterület 40 százalékát még nem érintette gép, a műtrágya-felhasználás igen alacsony, s az agrotechnikának sok helyen még hírért sem hallották.

Komoly gond a munkanélküliség, amely elsősorban a fiatalok millióit érinti. Az infláció 5 százalékkal mozog, pedig az áremelkedés ez ideig ismeretlen fogalom volt Kinában. Néhány esztendővel ezelőtt a kínai vezetés a gazdaság fellendítésének kulcsát az export (elsősorban a nyersanyagkivitel) fokozásában, valamint a Nyugat pénzügyi és műszaki bevonásában látta. 1977–78-ban a nagy tőkés cégeknél valóságos Kína-láz tört ki, arra számítottak, hogy az ázsiai országban kötik majd meg az „évszázad üzletét”. A tüzet Peking táplálta, nagyszabású terveivel. Világossá vált azonban, hogy az elképzelt fejlesztésekhez annyi hitelre, kölcsönre és importra lenne szükség, hogy azok visszafizetésére vagy nyersanyagokkal való ellentételezésére még egy évszázad alatt sem nyílik lehetőség. S ezzel oda is lett a nagy nyugati lelkesedés, bár néhány vállalatnak kétségkívül sikerült jelentős üzleteket kötnie.

Kína legjelentősebb külkereskedelmi partnerei — sorrendben: Japán, NSZK, USA — a nyugati országok, de ezeket a gazdasági kapcsolatokat nem szabad túlbecsülni. Bár Pekingnek szüksége van külföldi tőkére és technikára, alapjában nincs más választása, mint a saját erőre való támaszkodás. Születik ugyan néhány látványos üzleti megállapodás, mindez azonban csak csepp a tengerben: a külföld nem tudja Kína gazdasági gondjait megoldani. S nem jelent változást az életszínvonalban a virágzó hongkongi csempészés és a hazai fekete-piac sem.

Egy japán gazdasági szakember találóan állapította meg Kináról, hogy az ország ez ideig a szegénységet osztotta el egyenlő mértékben, nem a gazdagságot. Ma mindenkinek egyenlő mértékben szegény. S a méregdrága, hatalmas költségeket felémésztő rakétakísérletek, valamint a fegyverkezési program egyáltalán nem segítik elő a fejlesztési előképzéseket mielőbbi változást. A hadiipari fejlesztésekhez az anyagi eszközöket valahonnan el kell vonni. Ezt még a legötöttebb hongkongi napszemüvegen keresztül is világosan lehet látni...

Gonda György —
Szentgáli Péter

A Zsenmin Zsipaó a címlapon számol be a rakétakísérletekről

— Mi a véleményed a magyar filmekről úgy általában?

— Hát ez bizony nagyon nehéz kérdés, egyrészt, mert én magam is filmeket csinállok, másrészt mert a magyar filmek nemcsak a magyar játékfilmeket jelentik: Nagyon sokféle film van: a televízióban is láthatunk filmeket, s én azokat is a magyar filmek közé sorolom. Összességében nagyon sok magyar film készül, de nagyon kevés az igazán jó közöttük. Persze azért készülnek ilyenek, csak az a baj, hogy a nézők elszoktak attól, hogy magyar filmeket nézzenek.

A játékfilm és televíziós film mellett beszélni kell azokról a dokumentumfilmekről is, amelyeket a Balázs Béla stúdióban kezdünk csinálni. A mai magyar valóság problémáival foglalkoznak ezek: nagyon sok szól az iskoláról, az iskolás korú gyerekekről, pedagógusokról, sok foglalkozik beatzenészekkel s más olyan dolgokkal, amik a mai fiatalságot érdeklik és érintik. Ezeket lehet az iskolában vetíteni, utána vitatkozni — meg kellene próbálkozni velük.

— Egyszer már volt ilyen nálunk a suliban, a Jutulomutazást vetítették.

— Az játékfilm. Nagyon szeretem, egyik legjobb barátom, Dárdai István csinálta Szalai Györgyvel, aki a Békeidő forgatókönyvírója is.

— A gyerekfilmekről mi a véleményed?

— Az a baj, hogy felnőtt fejjel csinálják őket. Gyerekfilmeket én gyerekekkel csináltatnék. A gyerekek tudják a legjobban, hogy mi az, amit szeretnek — de sajnos a gyerekeknek nincs módjuk filmeket csinálni. Pedig biztos, hogy olyanokat tudnának csinálni, amik érdekelnék a többi gyereket. Csak egy példa. Egy gyerektől hallottam azt, hogy ő be akart menni az igazgatói irodába, szólni, mert az iskolai ünnepeken a dísztribün a pedagógusokkal az árnyékban van, a gyerekek pedig a napon állnak, ugyan fordítsák meg: a pedagógusok álljanak a napon, a gyerekek pedig az árnyékban. Mondanom se kell, nem engedték be őt az igazgatóhoz. Ez persze csak egy kis dolog, és nyilván egy felnőttnek ez eszébe se jutna — egy felnőtt filmesnek pedig biztosan nem. Ez csak példa arra, hogy a gyerekek igenis tudják, hogy mik az ő érdekeik, és ha ezt filmben látnák, akkor igazán drukkolnának azért, hogy sikerüljön annak a srácnak, aki ezt el akarja intézni. Az már más kérdés, hogy sikerülhet-e vagy nem.

— Sokat szoktunk beszélni a suliban a pályaválasztásról. Mi kell ahhoz, hogy az ember filmrendező legyen?

— Hát, oltári nagy szerencse egyfelől, másfelől kitartás. Tehetség? A te-

Az osztály nevében

PORPÁCZY ÉVA VII. OSZTÁLYOS TANULÓ BESZÉLGET VITÉZY LÁSZLÓ BALÁZS BÉLA-DÍJAS FILMRENDEZŐVEL

hetséget elég furcsán értelmezik. Mindig azt tartják tehetségesnek, aki már befutott. Aki még bizonyítani se tudott, arról hogy derül ki, hogy tehetséges-e vagy sem? Alighanem a szorgalom, az elszántság és az akarat számít a legtöbbet. Az, hogy én valami akarok lenni. Ha valaki valami nagyon akar lenni, akkor az az lesz. A tehetséget csak nagyon későn lehet észrevenni. Az akaratot azt már sokkal előbb.

— Mi adta az ihletet a Békeidő című filmedhez?

— Ez nagyon bonyolult kérdés, de azért megpróbálok válaszolni rá. Ma az ország elég nehéz helyzetben van, és úgy vélem, nagyon sok cselekvő emberre van szükség ahhoz, hogy kikerüljön belőle. Én azokat az embereket szeretem, akik azt mondják, hogy minél nehezebb a helyzet: annál több a tenivaló. És minél rosszabbak a körülmények, annál fontosabb, hogy jobb körülmények legyenek. Baj az, ha a letehetségebb emberek hamar elkedvetlenednek. Nagyon furcsa, hogy az én koromban is az volt a legfontosabb kérdés: lehet-e hosszú hajjal és farmerban iskolába járni, s ebből a problémából nem tudtunk kinőni a mai napig sem. Húsz évvel ezelőtt egyensapokban kellett járni és kötényben. Aztán persze jöttek később újabb dolgok is. Például a mi dzsessz-szeretünk és klubba járásunk átváltozott a Piramis együttes szeretetévé és a kemény rock szeretetévé, de ez a lényegen nem változtatott. Minden generáció mást és mást szeret és másért harcol. Saját, új kívánsága van.

— Szerinted miért jobb

civil szereplőkkel filmet csinálni, mint hivatásos színészekkel?

— Talán ott kezdhetnénk, hogy ezek nem civil szereplők, hanem igazi, élő emberek. A színészeknek színpadi élményeik, szerepélményeik vannak, magánéletbeli élményeik vannak, de arról már fogalmuk sincs, hogy pl. egy traktoros, egy tsz-elnök vagy egy parasztember hogy gondolkozik. Arról nem is beszélve, hogy nem tudnék ma hetven parasztcú parasztnak való színészt előkaparni sehonnan. A színházak nem szívesen engedik ki filmezni a színészeket, nagyon nehéz az egyeztetés, van, amikor ötven ember vár egy híresebb színészre, s ha megjön, gyorsan le kell darálni a forgatást, hogy vissza tudjon menni a színházba. De túl ezen: nekem az volt a célom, hogy a mai magyar valóságról hiteles dolgokat mondjak. A hitelességen belül nagyon fontos volt, hogy ne színészek hordozzák ezt a hitelességet. Illetve, nem tudták volna igazán jól hordozni. Ezért választottam olyan embereket, akik az életükben is azt élik át, amit a szerepben kitaláltunk. Így olyan tévedés nem jöhet létre, hogy én egy téveszelnök szájába (aki igazából is téveszelnök) rossz szavakat adjak, mert ő akkor azt mondja, hogy ez nem így van az életben, ilyet nem mondunk. Tehát mindjárt kontrollt is jelent ez.

— Hogy fogadták a filmedet?

— Hol és kik? Mert nem hiszem, hogy egységes fogadtatásról lehetne beszélni.

— Mondjuk a kritikusok hogyan, és a nép, a nézők?

— Ezt nagyon nehéz le-

mérni, de bizonyos jelek vannak. A pécsi filmszemlén az erkélyen a szakma ül általában. A kollégák. De lent, a nézőtérén — mondjuk így — a nép. Igaz, ez „szervezett nép”, amelynek esetleg eszé ágában sem volt moziba menni, de szocialista brigádokat, iskolás csoportokat szerveztek arra, hogy a fesztiválon a mozi ne legyen üres. Ezt a közönséget úgy hívják, hogy „vatta”. Na most, annál nincs szívmelengetőbb érzés, mint amikor a „vatta” elkezd tapsolni. Film közben is beletapsoltak, végén is taps volt, a szereplőimet alig akarták leengedni a színpadról, amikor bemutatkoztak: X rendőr törzsrőmester, tsz-elnök stb. Szóval ott nagyon jól fogadták a filmet. Ami kritika megjelent, az is általában pozitív kicsengésű. Remélem, ti is látátok vagy megnéztétek majd, és akkor kiderül, hogy a közönség vagy ahogy te mondtad, a nép, hogy fogadja.

— Milyen gyerekfilmeket fognak csinálni a közeljövőben? Tudsz erről valamit?

— Nem nagyon tudok arról — egy-két barátomat kivéve —, hogy a többi filmrendező mit foglalkoztatja. Azt tudom, hogy Szalai Györgyi szeretne gyerekfilmet csinálni, gyerekeknek gyerekekről szóló filmet — gyerekek közreműködésével. Nem színész csodagyerekekkel! És bizonyosan folytatódik a hivatalos filmgyártásnak az az áramlata, ami látható volt eddig is, a „kifejezeten” gyerekeknek készülő filmek, amelyeknek a címét ti biztosan jobban tudjátok. Mondjal egy párat!

— Tüskevár, Keménykalap és krumpliorr, Hahó, Őcsi, Tótágas...

— Ilyenek valószínűleg fognak készülni továbbra is. Akik szorgalmazták őket, azt hiszik, hogy a gyerekek ezeknek örülnek. És addig, amíg a gyerekek nem tudnak tiltakozni, hogy nekik nem ilyen filmek kelljenek, addig fognak készülni.

— A suliban rengetegen nézték meg a Vasárnapi szülők című filmet, és mindenkinek nagyon tetszett. Neked mi a véleményed róla?

— Valós problémát dolgoz fel ez a film, én is szeretem, csak a végével nem vagyok megbékélve. Az alkotók mondják, hogy nincs megoldás ebben a kérdésben. Szerintem van, méghozzá benne van a filmben, csak a film közepén van a vége. Mert

ott van egy lázadászerűség benne. Az ilyen körülmények ellen való lázadás teljesen jogos. Ennek a résznek a film végére kellett volna kerülnie. Nos, tehát ez nagyon jó film, de az ellehetetlenülés a vége, holott ilyen körülmények között nem ellehetetlenülni kell, hanem harcolni a rossz körülmények ellen. Én ezt a harcot tartom a legfontosabbnak. Ha teljesülhetne a kívánságom, egyszerre kívánnék békét és harcot. Nem háborút, harcot. Mert harc nélkül az élet elképzelhetetlen. Harc nélkül nem lehet változtatni semmit. Semmi rosszon. Semmit nem tehetünk jóvá.

— Egy személyes kérdés. Melyik a kedvenc együttessed? Magyar és külföldi.

— Elég nehéz helyzetbe hozol, mert ugyan ismerem a magyar együtteseket, sőt: barátaim is vannak köztük... Külföldi együttest többet is tudnék mondani, akiknek a zenéjét szeretem, pl. a Genezis együttesre beszélt rá a lányom, az nagyon jó, elfogadtam. Azt szeretem mostanában, ami nem a diszkó, hanem a dzsessz felé megy. Tehát a kemény rock és a dzsessz felé való átmenetet, azt, ami az improvizációt, a kötetlen zenélést is megengedi.

— Kik a kedvenc színészeid? Vannak-e ilyenek?

— Vannak. Trintignan, Nicholsson — azért mondom férfiszínészeket, mert abban van a világon a legnagyobb hiány. Zseniális színésznők vannak, de talán közöttük is két csúcs: Bibi Anderson és Liv Ullmann. Ő az, akiről el tudom képzelni, hogy tíz percig csak az arcát nézném a vásznon. Egy szót sem kellene szólnia.

— És magyar színészek?

— Hadd mondjam el, hogy az én filmben szerepel egy Fekete András nevű pécsi színész. Illetve nem is színész, csak ügyelő. Színház- és Film-művészeti Főiskolát végzett ugyan, de nem tudott beilleszkedni a színészpályára, összeveszett mindenkiel, és elment inkább ügyelőnek. Ha megbetegszik valaki, beugrik és eljátssza a szerepet, mert kívülről tudja mindgyikét... és a filmben meg lehet nézni, hogy milyen nagyszerű színész.

— És mi a kedvenc kajakád?

— Az uborkamártással leöntött pulykamell.

— Köszí szépen!

— Szívesen.

Defektek a tőkés autóiparban

Amikor az Egyesült Államok autóiparának fővárosában, Detroitban az egyik óriás számítógép kiírórendszerén megjelentek a gépkocsiipar idei értékesítési adatai, a szakemberek először arra gyanakodtak, hogy elromlott a komputer. Az ellenőrző számítások azonban minden kétséget kizártak, az USA gazdasági életének lelke és hajtómotorja: a személygépkocsi-gyártás defektet kapott. Több százezer munkás mindennapi kenyere forog kockán.

A fejlett tőkés országok tartós gazdasági visszaesése nem kíméli az autóipart sem. A növekvő megélhetési költségek mellett az emberek igencsak meggondolják kocsijuk lecserélését, s a benzinárak szüntelen emelkedése szintén csökkenti az autózást és a vásárlási kedvet. Az USA, valamint a nyugat-európai országok többségében a személygépkocsiipar eddigi ütemes fejlődése megtorpant. S a nagy autógyárak kénytelenek voltak megismerkedni a veszteség fogalmával is.

Tavaly a világon 35 millió személyautót gyártottak, legtöbbit az Egyesült Államokban, szám szerint 10,5 milliót. A három „nagy” — a General Motors, a Ford és a Chrysler — már 1979 második félévében tapasztalhatta, hogy az üzletmenet nem a régi, növekszik az eladatlan autók száma. A visszaesés következtében a GM profitja 600, a Fordé pedig 400 millió dollárral csökkent az előző évihez képest. A Chrysler pedig veszteséggel zárta az évet: bekövetkezett az elképzelhetetlen, Amerika egyik ipari bástyája csődbe ju-

tott. (A cég megmentésén még most is fáradozik a kormány.)

Az idei esztendő az előrejelzések szerint negatív rekordot hoz Detroit számára. Az év eddig eltelt időszakában a tavalyihoz képest 33 százalékkal kevesebb kocsit adtak el az USA-ban. Kedvezőbb helyzetben vannak a külföldi eredetű autók, ezek eladási statisztikái ugyanis kisebb csökkenésről tanúskodnak. Az idén már érzi az amerikai autóipar a „késői ébredés” következményeit, vagyis az országúti „cirkáló” gyártásának hátrányait. Míg a Japán és a nyugat-európai gyártók idejében áttértek a takarékos, kis fogyasztású járművek gyártására, az amerikai autógyárak továbbra is ontották nyolchengeres, benzinfaló modelljeiket. A vásárlók pedig egyre inkább a közép- és kiskocsikat részesítették előnyben, ezek viszont elsősorban importból voltak elérhetőek. (A három nagy ugyan 2–3 éve megkezdte futószalagjainak átállítását a kisebb kocsik gyártására, az áttérés azonban több évet vesz igénybe. A GM például csak 1985-re éri el, hogy termelésének nagyobbik része találkozzék a vásárlók igényeivel.) Így aztán teljesen érthető a Japán és a nyugatnémet autók gyors térhódítása az amerikai piacon, ahol az idén az eladásra kerülő kocsiknak már 27 százaléka külföldi eredetű, illetve az amerikai földön működő Volkswagen-üzemből kerül ki. Az autóipar a külföldi versenytársak előretörése láttán kapkod, fenyegetőzik, intézkedéseket követel a kormánytól.

A kormány persze igyek-

szik elkerülni az erőszakos intézkedéseket, mert nyílt kereskedelmi háborútól tart, ha korlátozná a Japánból származó autób hozatalt. Inkább arra igyekszik rávenni a Japán autógyárakat, hogy létesítsenek termelőüzemeket az USA-ban, mert ezzel új munkalehetőségeket teremtenének. (Washington hátsó gondolata a Japán gyárak becsalogatásával az, hogy a szigetország autóiparja az amerikai termelési körülmények közepette veszítse el a „hazai pályát” kínálat előnyökét. Az USA-ban ugyanis magasabbak a munkabérek, valamint az egyéb termelési költségek.)

Az autógyárak az elmúlt hónapokban sorra meghozták vérszintézéseiket. Mintegy tucat autógyártat meghatározatlan időre bezártak, s egyik napról a másikra 200 ezer munkást tettek ki az utcára, tovább növelve az amerikai munkanélküliek több millió táborát. A termelés csökkentése további 200–300 ezer munkahely megszűnését okozta az úgynevezett kiszolgáló — acél-, gumi-, elektromos stb. — iparágakban.

Visszaeséről panaszkodnak a nagy autógyárak Nyugat-Európában is. Tavaly csak a francia és a nyugatnémet autóipar tudta emelni termelését, de az NSZK gépkocsigyártása a sikerek ellenére sem a régi. 1979-ben a nyugatnémet autóipar csak 60 ezer autóval gyártott többet — 4,2 milliót —, mint 1978-ban, s idén várhatóan 10–11 százalékkal csökken a termelés. (Vigaszt jelent a Volkswagen-Audi és a többi gyártó számára, hogy külföldi gyáraikban — USA, Mexikó, Brazília

stb. — egyenletesen emelkedik a termelés.) A Japánok előretörése különösen a nyugatnémet piacon érezhető, hiszen a Nissanok, Hondák és Toyoták piaci részesedése idén már eléri a nyolctized közepén még egy százalék alatt volt!

Panaszkodnak az olasz autógyárak is, főleg a Fiat, ahol a profit egy év alatt 50 százalékkal csökkent. Az eladási lehetőségek folyamatosan rosszabbodnak, s ezért a torinói cég munkatársainak hetven százalékat küldte el kényszer-szabadságra. A versenytársakhoz képest az olasz autóipar minőségben és termelékenységben egyaránt erősen lemaradt.

Katasztrofális helyzetbe került viszont a patinás brit autóipar, amelynek termelése egy év alatt negyedmillióval csökkent. Az angol autók ma már nem tudják megnyerni a hazai vásárlók többségének bizalmát, s az eladott kocsik 60 százaléka (!) külföldi gyártmány.

Gyors ütemben tör előre ugyanakkor néhány fejlődő ország — Brazília, Mexikó, Dél-Korea — autóipara. Évről évre jelentősen emelkedik a termelés az összeszerelő-üzemekben, s tulajdonképpen ezek a gyárak enyhítenek valamelyest az anyavállalatok — Ford, Volkswagen, Fiat — súlyosbodó pénzügyi gondjain.

Felhőtlen az égbolt a Japán autóipar felett. A hatvanas évek közepén megteremtett autóipar ma már az amerikai után a második helyet foglalja el a világon. 1979-ben 6,1 millió kocsit gyártott ki a gyárak szerelőcsarnokaiból, s ennek a mennyiségnek a

fele — az amerikai és nyugat-európai gyárak legnagyobb bosszúságára — külföldön talált vevőre. Rendkívüli módon megnőtt világszerte az érdeklődés a gazdaságos, közepeméretű és kiváló minőségű Toyota (évi termelés 2 millió darab), Nissan (1,7 millió), Honda és Mazda (0,7–0,7 millió) iránt. Úgy tűnik fel, a Japán autóipar szédületes piaci karrierjét nem lehet megállítani, s néhány éven belül az amerikai autóipar jelenlegi világszűrése is veszélybe kerülhet.

Az amerikai gyárak most Európa felé tekintenek. Itteni leányvállalataikat igyekeztek nyereségesebbé tenni, s egy olyan világautó megkonstruálásával foglalkoznak, amelynek részegységei bárhol a világon gyárthatók, uniformizálhatók. A szomszédos Ausztriában a Ford például motorgyártat épít, ahol évi 300 ezer autómotort gyártanak majd a Ford-üzemek részére.

Nyugat-Európában pedig a jelek szerint valóra válik a Fiat elnökének, Agnelliének az 1974-es jóslata: csak a nagy gyártók maradhatnak talpon, s a kisebbek összeomlása vagy beolvadása elkerülhetetlen, s kontinensünk nyugati felén a személyautóipart mindössze 5–6 óriás cég fogja képviselni az évtized végén. A túlélésre kevés reményük van a kisebb angol, nyugatnémet, holland, spanyol és olasz autógyártóknak.

Érdekes fejlemény, hogy hat nagy nyugat-európai autógyár közös kutatási bizottságot hoz létre. A Renault, a Peugeot-Citroën, a British Leyland, a Volkswagen, a Volvo és a Fiat együttműködésének nem titkolt célja, hogy az „agyak” egyesítése révén tegyék versenyképesebbé a kontinensen iparukat. A verseny a világ autópiacán az elkövetkező években soha nem látott mértékben kiéleződik. A takarékos kisautók kereslete meghatározó marad, s csak az a gyártó tud majd versenyben maradni — s megélni —, amely a köbcentik és literes világában mindig újat nyújt, persze elfogadható áron. Véget ér a nagy fogyasztású luxusautók korszaka, az amerikai autók is kénytelenek átúlni az általuk eddig lenézett kisebb gépkocsikba.

A tőkés autóipar számára a jelek szerint véget ért az aranykor. Az amerikai autóipar és nyugat-európai versenytársai kénytelenek a fékre lépni, s alacsonyabb sebességre kapcsolni a termelést.

Gonda György —
Szentgáli Péter

Defektes iparág ott, ahol ilyen képet festenek a sztrádák? — pillanatkép az USA-ból

— Voltál te már igazán boldog?
— Itt, Peruban?! Csak az lehet az ember!

Na, igen. Ha megpillantja a Machu Picchut, a csodát, Nascat, a másikat. Azok a titokzatos rajzok ott a sivatagban, óriásivá növelve. Meg Chavin, Sechin és a többi. Az élő múzeum csaknem 1,3 millió négyzetkilométeren. Hát igen. Boldog lehet, aki látja. Egy darabka is elég, hát még a tucatja.

— És a nyomort? Azt láttad-e?

— Nem tehetnek róla.

— Ez kevés. Többet mondj!

— Mit akarsz? Ideológiai-politikai fejtegetéseket? Ugyan! Régi szöveg. Nézz fel az égre. Még jobban. Érzed hogy szabad vagy?

— Hát hogyne! Az égbolt a tied. A felhők itt is olyanok, mint mindenütt.

— Na ugye?! Érzed, látnod, ugye?

Igen. Érzem. Látom. A tengert is. Néha nem is olyan csendes. Néha meg egyenesen háborog. Mégis, a biztonságot adja. Ezen az 1600 kilométer hosszú partszakaszon a kenyeret jelenti. Mert mi kell? Egy darabka spárga meg néhány jól kihegyezett horog — természetesen egymás fölé-mellé kötözve. Mit bot! Meg mindenféle úri csinálmány. Ugyan! Egy kis kagyló vagy akármi, amit könnyedén felszedhetsz a partról és kész. Behajtod, aztán szeded a halakat. A család meg eszik. Ja, hogy ez nem mindenkinek sikerül? Hát... ehhez peruinak kell lenni. Érteni kell a módját, nem mindegy, melyik kézzel hajtod azt a horgot. (Peruban évente több millió tonna halat halásznak.)

Persze akinek kezére egy társaság, netán az állami cég, a Pescaperu vigyáz — az más. Kimegy a nyílt vízre nagy hálókkal, és ha minden sikerül — a tenger nem hagyja cserben. Nem, de ingyen nem adja. A tákolmány, amin ugyan mindenből megvan a legszükségesebb, kipöfög az öbölből — úgy alig éjfél után. A hajótesten csúszkálnak vagy tizennégyen-húszan, sok mindentől függően. Mert a padló az csúszik piszkosul. Kezelné a köteleket, kezelné a hálót, kezelné az emelést, kezelné a... Csak magadat nem. Arra vigyázz, a sötétség sem erős, hogy észre ne vegyék. A víz meg megbukdácsoltatja a hajót, bár a kormányos ügyesen kezeli műszerét. Mire teljesen elgémberedsz, kint kell lenned a nyílt vízben. Olyan egyedül, hogy már kimondhatatlan. Ezt ugyan senki sem vallja be hangosan. Töksötét, vízzaj, hajózőrej, aztán csak a te hangod. Húzd meg, ne azt, te marha, vigyázz, erősebben, ne itt alamusziskodj, engedd már, hát nem hallja, nem hallod, mit kép-

zelsz, majd én csinálom helyetted, ha dedós vagy, pucolj cipőket... És a háló a vízben. A daru engedi a hatalmas fonatot, a halászok megfeszítve izmaikat, csúszkálva a síkos fedélzeten engedelmessékednek a nap nap után következő parancsoknak — és várják a hajnalt.

A hajnal pedig hozza a szépségét.

Hozza a vidámságot és a mosolyt.

Ha nyár van — csuhaj! Eredj fiam, hozz ebédre valót! — S a kis 8—12 éves lurkó amúgy rongyosan-mezítláb elindul csuda fegyverével, és finom falatokat gyűjt. Ahhoz beljebb kell a partról menni, be egészen, mert lent, a főnyenyen lapulnak vagy fölötte úszkálnak a polipok, kagylók, csigák, az igazi eledel. A fegyverrel nincs hiába, a betonvas rúd tünél hegyesebbre csiszolva és ott a szemüveg! Igazi bűvárszemüveg, mert ez aztán a kincs! S a víz, a nap, a vadászat — így együtt! Nem is kell irigyelni a menőket, akiknek tiszta gumi a ruhájuk, csónakuk van, és addig maradhatnak a víz alatt, ameddig akarnak. Persze azok már felnőttek. Mégis jobb a víz alatt, mint cipőt pucolni, bár az könnyebb. Van, aki azt mondja, az az igazi. Ki hallott már ilyet?!

Kócos, loboncos fejek mindig merőn a lábukat nézve. Amelyik trappol — kár a szóért. Amelyik siet — talán megáll. Amelyik sétál — oda szöveg kell. Amelyik idegen — sok pénz leesik. A szurtos szemek tágra nyílnak, az alig méternyi ember mosolyog, dicsér, hajlong és már nyílik is a fából eszkábált doboz, itt a lábtartó, ide parancsoljon, hogy kéri, milyen színnel, az úgy lesz az igazi, ragyogjon vagy netán csillogjon és honnan való és milyen az az ország és ott is amerikaiak vannak (mert mindenütt azok vannak), és ott is angolul beszélnek (mert mindenütt angolul beszélnek) és a gyerekek ott, ... ott milyenek, ott ugye szókék és kék szeműek és játszanak és csokoládét esznek, a másik cipőt, milyen szép is uraságod lábbelije, oh, még nem tükrös, mert akkor jó, ha igazán tükrös... kár, hogy nem beszélék azon a gyönyörű nyelven.

Te meg mit akarsz? Ez az én kuncsaftom, meg aztán már kész is vagyok. Gyere, José, ez aztán még újságot is vesz, de ne sajnáld a képed, mondj neki, amit akarsz, úgyse érti, de pénze, pénze az van. Hát persze hogy van. Gringó!

Gringó. Hányféleképpen lehet mondani ezt a szót. Kedvesen és bántón, kajánkodva és közönségesen, de leginkább irigykedve. Pénzed van, a bőröd fehér és észak-amerikai vagy. Ha nem igaz, akkor is az vagy — mert egyre megy. Nosza, már megint egy közülük! Egyre többen jönnek, egyre több pénz hagynak itt.

Ezeknek mindent el lehet adni, ezek mindent bevesznek. Csak egy a fontos, az ár tripláját mondd, de talán a négyszeresét is kifizetik. Leginkább — idétlen módon — a régiséget kajtatják. Ki érti ezt? A helyett, hogy örülnének, hogy újra telik. Így aztán van dolog elég. Mert ott vannak azok a nyamvadt cserepek. Inka meg minden. De tulajdonképpen érthetetlen, mit esznek rajta. Neked meg nem elég megcsinálni a köcsögöt, utána el is kell ásni néhány hétre, megöntözni, aztán ügyesen koptatni, hogy kinézzen vagy háromszáz évesnek. Az eredmény persze megvan. De mennyivel egyszerűbb eleve a régit eladni. Csak már fog, egyre jobban. Azok voltak ám a szép idők! A hosszú vasrudat csak le-le kellett szúrni, ahol megakadt, majd hirtelen megszabadt — ott már csak ásni kellett. A hold világított — csak akkor lehetett —, te meg egyre-másra pakoltad ki a sírt. Bűdös munka, nem mondom. Minduntalan csontokba akadni, de egy rendes múmiáért szépséges összeg ütötte a markot. Cseréped meg aztán — huh, de mennyi. Persze hogy összetört jó néhány, és aztán?! Mit számított annyi mellett! Most is megy a munka. A huaquerók (sírrablók) jól keresnek, csak már túlságosan veszélyes. El-elkapják a csoportokat, meg a közvetítők is beköphetnek. No meg az irigyek. Azokból is akad bőven. Mi? Hogy érték, nemzeti kincs? Oh, van már annyi azokban a csuda múzeumokban, kinek fáj az a néhány. Meg aztán amikor nincs víz, nem terem a föld, az állatokat elviszi a rosseb, a nyolc gyerek a kunyhóban meg enni kér. Ja, hát hogyne — most már másként van. Az újságban meg a tévében, meg

a városokban, ahol a gazdagok élnek. Az isten háta mögött azonban... Nem véletlen még a mondás sem. Ide még a jó isten sem lát.

(Peru 16 millió lakosának talán egyharmada él jól. A többi megél vagy nyomorog.)

Itt is lehetne ám igazi ház, igazi téglából. De mi-ből? Megteszi a gyékény is. Oldala van, teteje van, ajtó, ha kell — megcsinálod. A costan (tengerpart) nem érdekes, sosincs eső. Nem panaszkodhatom, minden van. Asztal, székek, a tűznek a helye is rendes — mi kell más. Ugyis csak aludni tér be az emberfia, még az aszszony is kint üldögél. A nap sem számít. Inkább felteszi a sombreroját.

Orvos, az nincs. De nem beteg itt senki. Ha valakit mégis megtámad a nyavalya, elmegy abba a fészkerbe, ott ni. Abban él egy anyó, maga sem tudja, hány nyarat látott, ő mindent tud. Iskola az van, nem messze, egy óra szamárráadásra, de ha jön a hegyi busz — percek kérdése. Oh, a hegyi busz az igazi jármű, mert elfér rajta minden. Az állat, a motyó, meg tenmagad. Mégiscsak jó érzés, ha vásárra viszed a kecskét, hogy ott van a lábbadnál, közben meg igazán sebességgel haladsz.

Egyszer azért meg kéne nézni azt a híres Limát. Azt beszélnek, hogy azzal a... szóval azzal a Pizarróval jól kitölttek az inkák. A legrosszabb helyet mutatták városhelyül, most aztán nyelhetik a párát. Úgy hírlik, ott a felhőbe érnek a házak, és nem lehet átmenni egyik helyről a másikra a sok autó miatt. Csuda egy felfordulás lehet!

Markó Gabriella

(Folytatjuk)

Fejlődő országok az energia-körhintában

Sűrűsödnek a sötét felhők az olajjal nem rendelkező fejlődő országok gazdasága felett. A több mint 120 fejlődő állam többsége sem kőolajjal, sem egyéb számottevő energiaforrással nem rendelkezik, s ezért növekvő hazai energiaigényét kénytelen importból fedezni. Csak hogy a harmadik világ országainak többsége — elsősorban a szegény ázsiai és afrikai államok — már elérkezett fizetőképességének határához, s egyelőre kénytelen tudomásul venni és megszokni a mind gyakoribb olajhiányt.

Pedig a világpiacon az idén — legalábbis az iráni-iraki konfliktusig — bőségesen volt olaj, a kínálat meghaladta a fizetőképes keresletet. De nem mindenkinek. A fejlődő országok az elmúlt évek során szinte katasztrofális mértékben eladósodtak. Míg 1971-ben külföldi adósságaik „csak” 64 milliárd dollárra rúgtak, ez az összeg még az idén várhatóan eléri majd az 500 milliárd dollárt.

Pedig hitelképességük már az idén meglehetősen „megroggyant”, a tőkés világ nagy bankjai vonakodnak újabb összegek folyósításától. Több afrikai ország kérte már idén adósságainak átütemezését, illetve elengedését — nem sok sikerrel. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a növekvő energiabehozatali költségek és a romló cserearányok mellett veszélybe kerültek a harmadik világ gazdaságfejlesztési tervei is.

Zaire, Elefántcsontpart, Malaysia, Peru — és a felsorolást még hosszan lehetne folytatni — adósságai már olyan csillagászati magasságokat értek el, hogy exportbevételeik egyre nö-

vekvő hányadát kénytelenek az adósságok törlesztésére fordítani, sőt az újonnan felvett kölcsönök többsége is kamattörlesztési célokat szolgál. A körhinta tehát mind gyorsabban forog, adósság adósságot szül, s egyelőre nincs kilátás a helyzet javulására. Joggal sürgetik az elszegényedő fejlődő országok a nemzetközi gazdasági szervezeteket és a fejlett tőkés államokat valamiféle számukra kedvező megoldás, vagy lényeges segítség foganatosítására. Pedig ma már világos, hogy a fejlődők jelenleg kilátástalannak tűnő gazdasági helyzetén csak nemzetközi összefogással lehet változtatni.

A világon jelenleg naponta 50–52 millió hordó kőolajat hoznak a felszínre. (Egy hordó 159 literrel egyenlő.) Ennek 12 százalékát a világ népességének több mint kétharmadát adó fejlődő országokban használják fel. Ez országok energiaigénye évente 6 százalékkal nő, de az igény nem tudnak lépést tartani a behozatali lehetőségek, hiszen a harmadik világ — az OPEC tagországai nélkül — olajimportjának költségei az elmúlt évben megtízszereződtek, és várható, hogy 1990-re ismét megduplázódnak. A helyzetet jellemzi, hogy a több mint 120 államból mindössze 17-nek a számláját terheli az összes elfogyasztott olaj 85 százaléka!

Mire számíthatnak az ezredfordulóra a fejlődő országok? Mindenekelőtt azonnali és gyors pénzügyi injekcióra van szükségük, hogy valamelyest enyhíteni tudják adósságtérheiket. Idén például csak az olajszámlájuk 50 milliárd dollárt tesz ki, a kiürülő ál-

lamkasszák ezt már nem tudják fedezni. A nemzetközi gazdasági szervezetek, a magánbankok, valamint az egyes országok pénzügyi segítsége azonban csupán cseppet jelent továbbra is a tengerben, hiszen csak a legégetőbb gondokat tudják — tüneti kezelés jelleggel — enyhíteni. S nem várható változás a belátható jövőben sem a kölcsönök nyújtásában. Egyértelművé vált a harmadik világ energiaszegény része számára, hogy pénzügyi és energiaproblémáikat elsősorban maguknak kell megoldaniuk. Nem várhatnak számottevő segítséget az OPEC-től sem, amelynek csak idén 120 milliárd dollár lesz a feleslege. A Kőolajexportáló Országok Szervezetének (OPEC) segélyalapja mindössze 4 milliárd dollár, s nem is hajlandó lényegesen többet áldozni a fejlődők megsegítésére, mert akkor elismerné felelősségét a harmadik világ gazdasági helyzetének rosszabbodásáért.

A témával foglalkozó nemzetközi konferenciák általában két kiutat látnak a jelenlegi helyzetből. Az egyik — leegyszerűsítve —: tovább kell növelni a fejlődők segélyezésére szolgáló pénzügyi alapokat, a másik: fokozni kell az energiakutatási és feltérési tevékenységet a harmadik világ országaiban. Nem kétséges, hogy az első „javallat” szinte alig eredményez majd javulást (ezt a fejlett tőkés országok és a nemzetközi szervezetek gazdasági szakértői is elismerik), a második gyógymód azonban hosszabb távon biztató lehet. A kutatási és feltérési munka pénzigényes, tehát a nemzetközi összefogás és segít-

ség is nélkülözhetetlen, de a szükséges összegek beruházása viszonylag hosszabb átfutási időt igényel. S a fejlődők kilátásai nem is kedvezőtlenebbek, az előzetes geológiai felmérések tanúsága szerint földjük mélye hatalmas energiakincseket rejt. (Meg kell jegyezni, hogy a legszegényebb fejlődő országok még potenciális energiaforrásokkal sem rendelkeznek, s a jelek szerint örökös energiaimportőrök maradnak!)

A nem OPEC-tag fejlődő országok az ezredfordulóra mintegy 230 milliárd dollárt fordítanak majd energiakutatásra a tervek szerint, s ennek az összegnek több mint a fele — 155 milliárd dollár — a kőolajfeltérést szolgálja majd.

Jelenleg a nem OPEC-tag fejlődő országok naponta 2 millió hordó olajat termelnek, mintegy 3 százalékát a világ összes olajkitermelésének. Számítások szerint az évtized végére már napi 3 millió barrel „fekete aranyat” hoznak majd a felszínre az új kútfeltárások eredményeként. Egyes felmérések szerint több mint harmincra tehető azon fejlődők száma, ahol jelentősebb olaj-előfordulások vannak, s ahol érdemes megkezdeni a kitermelést. (A kőolaj árának emelkedése — paradox módon — mind gazdaságosabbá teszi azon olajmezők kiaknázását, amelyeket néhány évvel ezelőtt még a magas felszínrehozatali költségek miatt reménytelennek tartottak.) Tizenöt országban ígéretes feltérési munkálatok folynak és fokozatosan megkezdődik az olajtermelés; Csádban, Nigerben, Beninben, Elefántcsontparton és Szudánban pedig a közelmúltban bukkantak olajmezőkre. Gazdag olajkincsel rendelkezik Latin-Amerika több országa is. Mindent összevetve Afrika, Ázsia, Latin-Amerika és a Közel-Kelet jelenlegi olajimportőr államai a mai ismeretek szerint 72 milliárd barrel bizonyított olajtartalékkal rendelkeznek, s mintegy 53 milliárd barrelre tehető a még feltérhető tartalékok.

Nagy reményeket fűznek a fejlődő országokban a földgázhoz. Dinamikusan folynak a feltérások az eddig jelentéktelenné tartott gázmezőkön is, hiszen a mai energiaínséges időkben minden készletet hasznosítani kell. Reneszánszát éli a már korábban eltemetett szénbányászat is világszerte. A világbank becslése szerint a szén fogja adni

az ezredfordulóra a világ pótlólagos tüzelőanyagának felét-kétharmadát, s költsége mintegy 40 százalékkal lesz alacsonyabb az olajénál. A mérések szerint az összes feltérhető szénkészlet legalább ötszöröse az olajénak. Jelenleg a fejlődő világban 29 ország termel szén, ezek közül a legjelentősebbek Brazília, Kolumbia, India, Dél-Korea és Vietnam. További 28 országról tudják, hogy számottevő széntartalékokkal rendelkezik, s ezek közül több a közeljövőben megkezdheti a kitermelést. Az olajimportáló fejlődők jelenleg energiaigényük egyötödét elégítik ki szénrel. 1990-ben ez az arány tovább fog növekedni, mert ekkor kezdik meg a szénkitermelést a jelentős készletekkel rendelkező Egyiptomban, Haitin, Nigerben és Tanzániában.

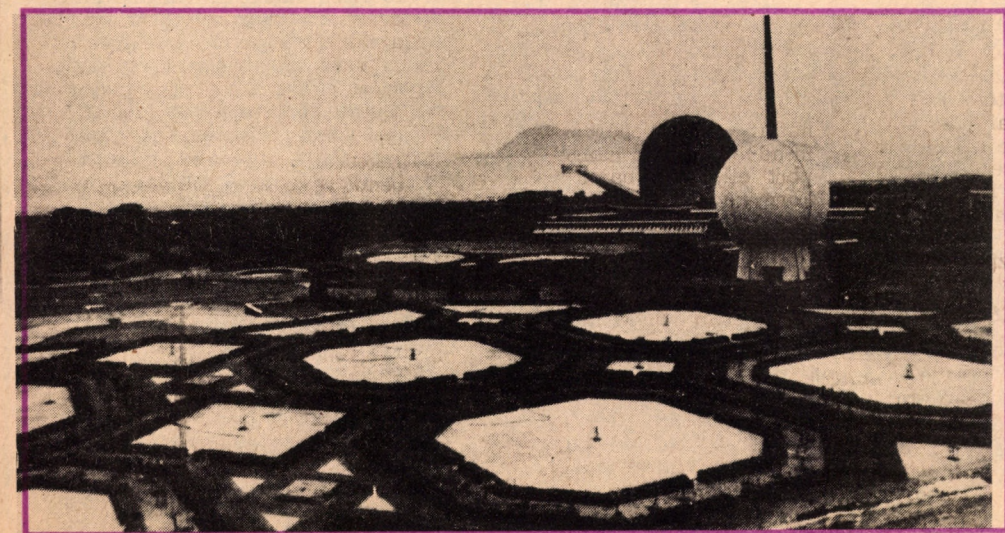
A fejlődő országokban még gyerekcipőben jár az úgynevezett alternatív energiaforrások — napenergia, szélenergia, geotermikus energia, biomasz stb. — kutatása és alkalmazása. Nagy az érdeklődés viszont a nukleáris energia hasznosítása iránt: kétségtelen, hogy ez az energiafajta jelenti majd a jövőben az energiagondok felszámolását; elterjedését azonban ma még akadályozza a nagy beruházásigény. Mindezek ellenére atomerőművek működnek már a fejlődő országok közül Argentínában, Braziliában, Indiában, Dél-Koreában, Tajvanon és Pakisztánban. Mexikóban és a Fülöp-szigeteken pedig már építik az első atomerőműveket, Egyiptom, Thaiföld és Törökország valószerűleg az évtized végén lép majd be a nukleáris klubba.

A fejlődő országok többsége rendelkezik egy vagy több hasznosítható energiaforrással. Kiaknázásuk azonban tetemes összegeket igényel, s nem olcsó az energiával kapcsolatos infrastruktúra — vezetékek, finomítók stb. — kiépítése sem. Amikor még számos fejlődő országban gond a mindennapi táplálék előteremtése is — a világban félmilliárd ember éhezik — az energiaszektor fejlesztésére csak igen szűkös anyagi források állnak rendelkezésre. Ezért elengedhetetlen a mielőbbi és minél sokoldalúbb segítségnyújtás számukra, mert önerőből ma még szinte csak a nagy erdőterületek felületéből származó energia hasznosítására képesek. Különösen nagy felelősség terheli a volt gyarmattartókat, amelyek a fejlődő államokat évszázadokon át „nyersanyagraktárnak” tekintették, s nem fordítottak semmi figyelmet az ottani gazdaság és energiaszektor fejlesztésére.

Illene visszatérni az évszázados kényszer-kölcsönt.

Gonda György —
Szentgáli Péter

A Bhabha atomfizikai kutatóközpont Indiában. Az itt folyó kutatások talán közelebb viszik a kontinensnyi országot energiagondjainak jövőbeni megoldásához

A mester — tükörben

A szűk folyosón tíz év körüli, harisnyanadrágos fiúk visongva cipelik egy társukat, aki ezt — élvezettel túri.

Csöngetnek.

A „tanterembe” érkező balettmester jóreggelt-jére „osztály vigyázz” helyett ötödik pozícióban állva, majd abból jobbra kilépv. tisztelettel fejbólintással válaszolnak az ímént még viláncoló gyerekek.

Kezdődik a munka.

— Grand plié, megnyújt, négy! Ne csússz a rúdról! Oldalt grand battement, jeté! — a mester halk instrukcióira a növendékek úgy reagálnak, mint más, hasonló korú gyerekek a 2x2-re.

Egyre nehezebb gyakorlatok következnek. Már nem segít a rúd, a terem közepén, az óriástükör előtt próbálják újra és újra a forgást, ugrást, közben a fegyelem és figyelem másodpercre sem lankad. A balettmester többször is bemutatja a helyes mozdulatot. Időnként egy „ki tudja, mi az én problémám?” kérdéssel leállítja

a gyakorlatot, mire többen is jelentkeznek. Akkor érzem először iskolában magam.

Dózsa Imre, az Állami Balett Intézet igazgatója, a Magyar Állami Operaház Kossuth-díjas balettművésze is a mester, Lőrinc György növendéke volt.

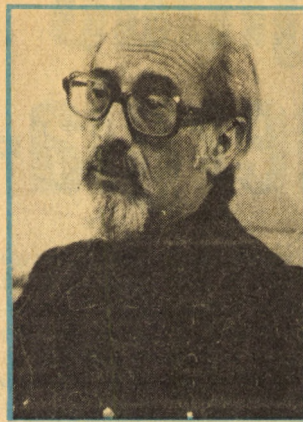
— Hogy a szakmát megtanította, azt — úgy érzem, bizonyítottam. De ami legalább annyira fontos, emberré válásomban is nagy szerepet játszott. Akárcsak az én időmben, most sem napi másfél órát jelent nála a növendékképzés. Szakmai tudása velészületett pedagógiai érzéssel párosul. Nemcsak a pályára, az életre is felkészíti tanítványait. Könyveket ajánlott, múzeumba, színházba vitt minket. Kilen évén át nyitogatta a szemünket más művészek felé is. Szereti a gyerekeket. És szereti az embereket is. Tekintélye van. Kollégák és növendékek között egyaránt.

— Voltunk egymással perben és haragban — mondja egy másik volt tanítványa, Fodor Antal, az Operaház koreográfusa. — Mégis valahogy úgy vagyok vele — nem túlzás —, mint Petőfi Bemmel: atyám csak életet adott nekem, ő becsületet. Ami munkásságát illeti: azt tartom legnagyobb érdemének, hogy szolgált. Szolgált a magyar balett ügyét. Az egykori provinciális, jó táncosokkal nem rendelkező balettegyüttest nemzetközileg elismert társulattá emelte. Sokan nem értették meg, mert nem tudták követni az ő konzekvens,

évekre előre tervező és nagy volumenben gondolkodó észjárását. Úgy látom, most, hogy az Operaház táncegyüttese és a Balettintézet igazgatása alól — nyugdíjazásával — felszabadult, újabb szellemi kapuk nyíltak ki páratlan képességei előtt. Legtöbb embernél — az ő korában — csökken az ambíció. Nála, mintha fordítva lenne. Tenni akarása, szakmai és emberi bölcsessége az idő múlásával csak hatványozódik.

Lőrinc György kérdéseimre megfontolt precíz válaszokat ad, mondatai pontosan szerkesztettek. Véletlenül sem használ egy fölösleges szót, vagy „hogysis-mondjam”-ot.

— Nagyváradról jöttem, batyúval, tizenöt évesen Szentpál Olga mozgásművészeti iskolájába, ahol előbb mint tanítvány, később mint tanár dolgoztam. Közben Párizsba is elvittem a batyumat, hogy balettet tanuljak. Visszatérve Pestre, a mozgásművészet mellett már balettet is tanítottam. 1936-ban az angliai Jooss-iskolába kerültem, ott tanultam meg a Lábán-féle táncírást. 1937-ben a Basil-féle Orosz Baletthez kaptam szerződést. Közben szólóesteket adtam Nagyváradon, Pesten és Párizsban. A számok koreográfiáit magam készítettem *Muszorgszkij, Bartók, Händel* és mások zenéire. Azután tíz évre megszakadt pályafutásom. (1938—1948.) A háború után újra munkához láttam. 1950-ben a Népművelési Minisztérium megbízott az Állami Balett Intézet megszervezésével, majd vezetésével. Azóta is tanítok.

— Nem érez személyes felelősséget azokért a tanítványaiért, akik valamilyen oknál fogva kikerülnek az intézetből és nem lesznek táncosok? Nemegyszer kettétört lelkű embereknek érzik magukat.

— Volt nekem egy nagy leckém. Valakit „végigrárgattam” a kilenc évén. Nem lett volna szabad; most nem a pálya peremén, az élet peremén vegetál. A felelősségérzet egyébként akkor eleven bennem, amikor tanítok és hatok növendékeimre annak érdekében, hogy jó táncos és becsületes ember váljék belőlük. Ha egyik-másik növendék alkalmatlannak bizonyul és kikerül az intézetből, abba beletűrődöm. Tudom, hogy a pedagógus nem mindenható. Addig küzdök — felelősségem teljes tudatában — amíg lehet. Felelősség? Igen: főleg azokért, akik elvégzik a tanulmányaikat. Hogyan állják meg helyüket a művészi pályán és milyen ember lesz belőlük?

— Tanítványai közül kire a legbüszkébb?

— Büszke? Rossz szó: én-hangsúlyos! Holott a

pedagógus szükségszerűen növendékcentrikus. Örülök növendékeim eredményeinek. Nem a sikerre gondolok, hanem a valódi eredményekre. A tehetséggel áldottak — egy Dózsa Imre, *Forgách József* vagy *Szónyi Nóra* — szárnyakat adnak a pedagógusnak. De velük könnyű dolgozni. A közepesek adják az igazi feladatot. Velük és értük küzdeni kell, megfeszített erővel. És ha közülük valamelyiknek sikerül a közepes fölött produkálni, akkor szinte „büszke” vagyok. Igyekszem megtalálni a „legjobb” módszereket és hiszek abban, amit csinálnak. Aztán mindig rájövök, hogy a legjobbnak vélt módszer is elégtelen a legjobb eredményhez. Sose voltam igazán elégedett. Hibáimról nem beszélek, azokat rejtegetem növendékeim előtt. Erényemnek tudom azt, hogy ők előbb-utóbb közösséget alkotnak. Előbb megtanulnak dolgozni, utóbb megszeretik a munkát és tudatossá válik bennük az, amit csinálnak.

— Véleménye szerint mi-ben különbözik egy balettintézeti növendék az átlag tizenévesétől?

— Abban, hogy ő más szakmát választott és életcélja van. Ez sokat jelent, bár előfordulhat mással is.

— Nem tartja túlságosan megterhelőnek egy gyerek számára az itteni életet?

— Nem. A tananyag a növendéket ésszerűen terheli, és nem megterheli. Az pedig kifejezetten előnyös, — legalábbis úgy vélem —, hogy ezek a gyerekek idejekorán megtanulják a fegyelmet és önfegyelmet, egyáltalán: megtanulnak dolgozni!

Szentgyörgyi Ágnes

eszmén. Valami egészen „természetes” odaadás-akarással, magától olvadó nagylelkűséggel munkálkodnak a létfenntartású tökéletességen: Önmagukon. Megemészthetetlen vívódás közepette, gyötördésük eredményét görgetik elénk. A nagyotakarást. Művészet!

Becsülöm a megszállottakat. Kedves nekem, ha valaki „belső kényszerből” ügyeskedik... amivel csak tud. Becsülöm a mesterség, az elhivatottság, a vesztély, a végig-élt-élet megszállottait. Szeretem a folyton-élni-akarókat. Kedvelem a túlfutott embereket, mert az ő melegükből másnak is jut. Tisztelet a szent örülteknek, az örült szenteknek. Hódolat az alkotás áldozatainak, akik képesek napra készen szétosztani önmaguk lényegülését. „Teremteni, ez, annyi, mint kétszer élni” — fogalmazta Camus. Az írás pedig — egzisztenciális értelemben is — teremtés. Nyilvánvaló, hogy az írás is öncélúvá válhat, de korántsem annyira, mint, mondjuk, gyufaszálakból Eiffel-tornyot fabrikálni.

De bocsássuk vízre hajónkat, legyen a neve: Pótcselekvés. Időt,

fáradtságot nem kímélve merészkedünk a fogalomkör vonzásába. Mindenekelőtt szükséges a bizalom — anélkül kár a fáradtságért. Hiszen a hit élteit, buzdítja az éjszaka menedékében körmölőt, a homokba rajzolót, az órákat órákig boncolgatót, a zongorapüfölt, a tükör előtt bohóckodót, a nyelvlecekéket magolót, azokat, akik a diszkóban veszteséget napról napra idejüket és pénzüket, a baboskendőt lobogatókat hétvégéről hétvégére, a pénzimádót, a kerészkedőt, a lóversenyrajongót, a kártya rabját, a pecázót, az utcán is focizót, a sakkfigurával álmodót, a motorral bütykölőt, a kézimunkázót, a mindennap moziba járó, a szoknyavadászt, az ambíciózus takarítót, a közönség szemé láttára üvegropogatót, a zugivót, a sütő-főzőt, az állatbarátot, a divatbolondot, a beteges haspókot, a csóklopót, az amatőr színjátszók és filmesek népes gyülekezetét, a műgyűjtő zsongoriságát, a sárkányrepülőt, a kocogót, a gördeszkázót, a folyton jobbítók áldásos jóakarátát, így az újítók és feltalálók asztaltársaságának kíméletlen lelkiismeretességét...

Nem lehet őket összetéveszteni — egy kicsit másak, mint a többiek: talán bugrisok, csodabogarak, különöck, talán nincs ki mind a hat kerekük, talán egy húrral többjük van, mint másnak, talán hülyék, csak éppen nem forognak, talán lököttek, talán két centivel a föld fölött járnak. Nem tudnak nyugton elterülni az ágyon, valami izgatja őket, képtelenek akár egyetlen falatot is magukhoz venni. holdkőrosként botorkálnak az utcarengetegben, elfelejtnek kiszállni a metróból, elveszítik az esernyőjüket, tucatszám hörpintik a kávéadagokat, s naponta hatvan cigarettacsikket transzfroznak el. Mert kell, hogy megázzon, túl-utazzon, hogy almatlanul hanykolódjon; hogy az éhségtől szédelegjen az ember. Legalább egyszer! Előbb ismeretséget kötnek a nyugtalansággal (vagy az unalommal?), hogy birokra tudjanak kelni vele, mert csakis így tudják becsülni a siker oldódó kielégülés-lebegését, valamibe is venni az emberi tevékenységet, a „jelet hagyás” művészetét. Így tudnak szélirányt hajózni, új ismeretlen erővonalakba merészkedni, ám

mindenek fölött a többi ember munkálkodásával összhangban, valamint annak eredményeként.

De a bolondéria, hóbortosság nem ronszolhatja szét az emberiség közfogsáit. Nem lehet elefántcsonttoronyba rejtőzni, élve a föld alá bújni; megbocsáthatatlan vétekek minősül fállal körülvett várból lapítani, lakatlan szigeten elföldelni a napok egymásutánját. Akkor hiába megszállott az ember, csak a mulandóság lekötöle-zettje, azaz az élet számkivetettje lehet — ehhez a szerephez meg kár foggal-körömmel ragaszkodni. Idegenkedem a hitszegőktől, a hazudóktól, az arcátlanul semmittevőktől, az önkárosítóktól, az árulkodóktól, a megalkuvóktól... A cél — még ha kompenzációt vagy ellensúlyozásul is: valamit felmutatni! Ezt pedig jó, ha nem a hivalkodó gyűlölet, a fanatikus embertelenség, a harag szegyéntelensége szüli. Hanem, mondjuk az alkotás utáni vágy fékevesztettségé, mint Thomas Wolfe-nál, aki az idén lenne 80 éves.

Kurucz Béla